

Gaude Mater Polonia

Gaude Mater Polonia

Gaude, mater Polonia,
prole fecunda nobili.
Summi Regis magnalia
laude frequenta vigili.
Cuius benigna gratia
Stanisłai Pontificis
passionis insignia
signis fulgent mirificis.
Hic certans pro iustitia,
Regis non cedit furiae:
Stat pro plebis iniuria
Christi miles in acie.
Tyranni truculentiam,
Qui dum constanter arguit,
Martyrii victoriam
Membratim caesus meruit.
Novum pandit miraculum
Splendor in sancto cernitus,
Redintegrat corpusculum
Sparsum caelestis medicus.
Sic Stanislaus pontifex
Transit ad caeli curiam,
Ut apud Deum opifex
Nobis imploret veniam.
Poscentes eius merita,
Salutis dona referunt:
Morte praeventi subita
Ad vitae potum redeunt.
Cuius ad tactum anuli
Morbi fugantur turgidi:
Ad locum sancti tumuli
Multi curantur languidi.
Surdis auditus redditur,
Claudis gressus officium,
Mutorum lingua solvitur
Et fugatur daemonium.
Ergo, felix Cracovia,
Sacro dotata corpore
Deum, qui fecit omnia,
Benedic omni tempore.
Sit Trinitati gloria,
Laus, honor, iubilatio:
De Martyris victoria
Sit nobis exsultatio.
Amen

O ciesz się, Matko-Polsko

Raduj się, Matko-Polsko,
w sławne potomstwo płodna!
Króla królów i najwyższego Pana wielkość
Uwielbiaj chwałą przynależną.
Albowiem z Jego łaskawości
Biskupa Stanisława męci
Niezmierne, jakie on wycierpiał,
Jaśniej cudownymi znaki.
Potykał się za sprawiedliwość,
Przed gniewem króla nie ustąpił:
I staje żołnierz Chrystusowy
Za krzywdę ludu sam do walki.
Ponieważ stale wypominał
On okrucieństwo tyranowi,
Koronę zdobył męczennika,
Padł posiekany na kawałki.
Niebiosą nowy cud działały,
Bo mocą swą Niebieski Lekarz
Poćwiartowane jego ciało
Przedziwne znowu w jedno złączył.
Tak to Stanisław biskup przeszedł
W przybytki Króla niebieskiego,
Aby u Boga Stworzyciela
Nam wyjednać przebaczenie.
Gdy kto dla zasług jego prosi,
Wnet otrzymuje zbawcze dary:
Ci, co pomarli nagłą śmiercią,
Do życia znowu powracają.
Choroby wszelkie pod dotknięciem
Pierścienia jego uciekają,
Przy jego świętym grobie zdrowie
Niemocnych wielu odzyskuje.
Słuch głuchym bywa przywrócony
A chromy kroki stawia rażno,
Niemowom język się rozwiązał,
W popłochu szatan precz ucieka.
A przeto szczęśny ty, Krakowie,
Uposażony świętym ciałem,
Błogosław po wsze czasy Boga,
Który z niczego wszystko stworzył.
Niech Trójcy Przenajświętszej zabrzmi
Cześć, chwała, sława, uwielbienie,
A nam tryumfy męczennika
Niech wyjednają radość wieczną.
Amen

Gaude Mater Polonia

1050. rocznica Chrztu Polski
widziana poprzez pryzmat kolekcji pocztówek
Mariana Sołobodowskiego

Wstęp i redakcja **Tadeusz Skoczek**

Warszawa 2017

Autorzy:
Krzysztof Bakała, Tadeusz Skoczek, Marian Sołobodowski

Publikacje opiniowali:
Ks. dr Jerzy Zając, dr Janusz Gmitruk

ISBN 978-83-65439-31-4

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

Spis treści

Tadeusz Skoczek, <i>Gaude Mater Polonia</i>	6
Rozdział I, <i>Dziedzictwo ojców</i>	10
Rozdział II, <i>Pomiędzy legendą a tradycją</i>	20
Rozdział III, <i>Szło nowe...</i>	32
Rozdział IV, <i>W kręgu zachodnioeuropejskiej cywilizacji</i>	42
Rozdział V, <i>Antemurale Christanitatis</i>	52
Rozdział VI, <i>Ku jedności</i>	58
Rozdział VII, <i>Panno Święta, co Jasnej bronisz Częstochowy i w Ostrzej świecisz Bramie</i>	70
Rozdział VIII, <i>W zaciszu świętych sklepień</i>	76
Rozdział IX, <i>Zaślubiny Narodów</i>	84
Rozdział X, <i>Święci w dziejach Polskiego Narodu</i>	90
Rozdział XI, <i>Duchowi Przewodnicy</i>	98
Rozdział XII, <i>Wyobrażenia alegoryczne</i>	106
Spis pocztówek	114

Gaude Mater Polonia - Raduj się Matko Polsko. Ten prastary hymn wykorzystany został przez Mariana Sołobodowskiego do tytułu niezwyklej wystawy, jaką zorganizowano w Muzeum Niepodległości dla uczczenia 1050 rocznicy chrztu Mieszka I. Wzniosły utwór średnio-wieczny napisany przez Wincentego z Kielczy (urodzony około roku 1200 – zmarły po 1262) jest jednym z najstarszych zabytków kultury polskiej, w owym czasie łacińskiej – uniwersalnej i polskiej – narodowej. Autor był prawdopodobnie dominikaninem, twórcą słów nie tylko do tego hymnu. Uchodzi za autora wielu utworów, był między innymi twórcą wielu redakcji *Żywotu Świętego Stanisława*, uczestniczył w staraniach kanonizacji polskiego biskupa, która nastąpiła w 1253 roku. *Vita Minor* stanowił dokument złożony papiestwu w celach kanonizacyjnych, zaś rozszerzony *Vita Maior* zredagowany już po doniosłym akcie kanonizacji był wykorzystywany w celach, jakie dziś nazwalibyśmy edukacyjnymi i politycznymi, ideowymi.

Autorem muzyki, jaka przetrwała do naszych czasów jest prawdopodobnie Grzegorz Gerwazy Gorczycki (urodzony między 1665 a 1667 – zmarły w Krakowie 30 kwietnia 1734), chociaż wielu badaczy przypisuje autorstwo również Wincentemu¹.

Muzeum Niepodległości zaprezentowało wystawę po raz pierwszy 18 listopada 2016 roku. Jej kurator Krzysztof Bąkała pisał w okolicznościowym tekście: „W okresie przygotowań do Bożego Narodzenia Muzeum Niepodległości zaprasza na wystawę pocztówek, w znacznej części ponad stuletnich, dobranych tak, że tworzą opowieść o dziejach chrześcijaństwa w Polsce: są tu widoki (m.in. reprodukcje malarstwa), które przypominają rodzime legendy, władców, błogosławionych i świętych, przełomowe chwile i pamiętne miejsca. Niecodzienny sposób na powtórkę z historii i okazja do refleksji. Marian Sołobodowski, animator i menedżer

¹ Zob. *Gaude Mater Polonia* w wykonaniu Choru Filharmonii Warszawskiej: <https://www.youtube.com/watch?v=NmWPHOggw6A>

kultury, z zamiłowania kolekcjoner archiwalnych pocztówek świątecznych i wycinanek ludowych, jest autorem wielu wystaw sztuki ludowej oraz innych przedsięwzięć artystycznych i kulturalnych. W roku 2016 zorganizował wystawy: „Pocztówkowy Pokłon Trzech Króli” w warszawskiej Centralnej Bibliotece Rolniczej w ramach VIII Orszaku Trzech Króli, „Wielkanoc w pocztówce zaklęta” w Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu oraz „Wycinanka podwarszawska” w stołecznym Mazowieckim Instytucie Kultury. W 2014 przygotował wystawę wielkanocną „Pocztówkowy zawrót głowy” w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu. Jest także pomysłodawcą i członkiem Kapituły Ogólnopolskiej Nagrody im. ks. prof. Janusza Pasierba pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Grudziądza (ustanowionej w roku 1996)”.²

Ekspozycja *Gaude Mater Polonia* przenoszona była później do wielu instytucji. W grudniu 2016 przy okazji tradycyjnego Dnia Muzealnika zaprezentowano wystawę w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze. Zainteresowanie było tak wielkie, że jej trwanie przedłużono do końca karnawału 2017³. W dniach 7 – 31 marca 2017 oglądali ją czytelnicy Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego przy ulicy Koszykowej w Warszawie⁴. 15 października 2017 roku przedstawiono ją wiernym Świątyni Opatrzności Bożej⁵.

Marian Sołobodowski prawnik i menedżer kultury jest znanym kolekcjonerem. Z zamiłowania animator kultury, kolekcjoner sztuki ludowej oraz archiwalnych pocztówek, społecznik i regionalista. Grudziądzanin, a od 1983 r. zamieszkały w Warszawie. Jest absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Podyplomowych Studiów Menedżerskich dla twórców, artystów i animatorów kultury na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. Od początku powstania Samorządu Województwa Mazowieckiego był z nim związany zawodowo, pełniąc funkcję Kierownika Wydziału Kultury w Urzędzie Marszałkowskim przez 15 lat. Z zaangażowaniem współtworzy działalność kulturalną, artystyczną i społeczną. M. in.: jest inicjatorem Ogólnopolskiej Nagrody im. ks. prof. Janusza Pasierba i Dorocznych

² <http://muzeum-niepodleglosci.pl/wystawy/wystawa-gaude-mater-polonia-wystawa-pocztowek-z-kolekcji-mariana-solobodowskiego-w-1050-rocznice-chrztu-polski/>

³ Tadeusz Woicki, *VII Mazowieckie spotkanie muzealników i przyjaciół*, „Tygodnik Ilustrowany”, nr 77, s. 13. Zob. też dokument w wersji elektronicznej: http://tygodnikilustrowany.pl/wp-content/uploads/2017/03/77_calosc.pdf

⁴ Zob. Film przygotowany przez Olafa Olszowskiego z Instytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie : <http://www.ipjp2.pl/o-nas/o-instytucie/dzialy/archiwalny/1381-wystawa-gaude-mater-polonia-video-2>

⁵ <http://parafiaopatrznoscibozej.pl/ogloszenia/28-niedziela-zwykla-15-pazdziernika-2017-r.html>

Dni Kultury Kurpiowskiej w Warszawie. Jest członkiem i współzałożycielem wielu organizacji społecznych, m.in. Stowarzyszenia Dziennikarzy im. Władysława Reymonta w Warszawie. Jest członkiem zarządów: Klubu Inteligencji Katolickiej w Grudziądzu i Towarzystwa Ochrony Dziedzictwa Kurpiowszczyzny im. Adama Chętnika. Uczestniczył przez kilka kadencji w pracach Rady Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.

Będąc Dyrektorem Teatru Wsi Polskiej w Warszawie, prezentował najciekawsze spektakle teatrów wiejskich i z małych miast. Głównym celem, który przyświecał tym działaniom, było pokazanie, że nasza rodzima kultura narodowa jest zakorzeniona w kulturze narodowej.

Jako Prezes Fundacji Kultury Wsi w Warszawie współpracował z pisarzami nurtu chłopskiego m. in. Wiesławem Myśliwskim i Marianem Pilotem oraz z redakcjami „Regionów” i „Sycyny”. Współpracował wiele lat z Władysławem Hasiorem w Zakopanem realizując z Nim słynne „Spotkania Teatrów Obrzeży”. Był inicjatorem wydawania przez Prowincjonalną Oficynę w Bochni kwartalnika „Obrzeża”.

Przewodniczył przez jedenaście lat konkursowi „Palma Kurpiowska” w miejscowości Łyse. Jest to najstarszy konkurs tego rodzaju na Mazowszu.

Jedną z ważniejszych inicjatyw Mariana Sołobodowskiego z września 2014 r. było upamiętnienie 50-lecia *Pomnika Bohaterów Warszawy 1939-1945*, nazywanego Warszawską NIKE. Jubileusz został zorganizowany w Muzeum Niepodległości z udziałem autora pomnika - prof. Mariana Koniecznego z Krakowa oraz z wystawą pamiątek Mariana Sołobodowskiego. Od lat promuje i wspiera m. in. inicjatywy twórców ludowych oraz działalność Polaków na Kresach. Głównym celem, który przyświecał tym działaniom było pokazanie, że rodzima kultura narodowa jest zakorzeniona w kulturze ludowej.

Marian Sołobodowski zafascynowany jest od czasów studenckich sztuką ludową. Inspiracją do kolekcjonowania pocztówek świątecznych stało się zamiłowanie do kolorowych wycinanek ludowych, które od lat kolekcjonuje.

To także kolekcjoner wycinanek ludowych polskich i zagranicznych oraz archiwalnych pocztówek. Cały zbiór liczy ok. 3 500 pocztówek świątecznych i okolicznościowych. Wystawy cieszą się ogromnym zainteresowaniem. W ciągu ostatnich lat były zaprezentowane w muzeach i bibliotekach Warszawy, Grudziądza, Brodnicy, Sierpca i Legnicy. Historyczne już

pocztówki zachwycają bogactwem kolorystyki, różnorodnością tematyczną i obfitością motywów. Pokazują naszą, polską obyczajowość i tradycję. Wystawy zachęcają do kultywowania pięknej tradycji wysyłania pocztówek - tych drobnych pamiątek - które mimo upływu lat kryją w sobie piękno i beztroską radość naszych przodków!

Marian Sołobodowski oprócz „Gaude Mater Polonia” zorganizował też inne interesujące wystawy korzystając ze swoich zbiorów: „Pokłon Trzech Króli”, „Wielkanoc w pocztowce zaklęta”, „Święty Brat Albert Chmielowski”, „Wspomnienie o generale Józefie Hallerze”, „Wycinanka z Powiśla”.

Za długoletnią pracę zawodową i społeczną otrzymał wiele odznaczeń m. in.: Brązowy, Srebrny i Złoty „Krzyż Zasługi” i „Medal Złoty za Długoletnią Służbę” przyznany przez Prezydenta RP (2009), Odznakę Honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2009). Jest laureatem Nagrody KURPIK Związku Kurpiów w Ostrołęce. Promuje i wspiera inicjatywy twórców ludowych w środowisku swojego oddziaływania i poza Mazowszem oraz wspiera działalność Polaków na Kresach. Publicznie udostępnia do siebie kontakty, co nie jest współcześnie cechą powszechną (dossiermk@poczta.onet.pl; www.akademia-dossier.edu.pl; www.animatorzykultury.edu.pl)

Zapewne jeszcze nie raz będziemy mogli obcować z jego sztuką kolekcjonerską w Muzeum Niepodległości.

Tadeusz Skoczek

Rozdział I

Dziedzictwo ojców

Kiedy mniej będziemy oczekiwać od wieszczych pisarzy zagranicznych, mniej na nich polegać.

A przedsięweźmiem wśród siebie, na własnej przestrzeni, w gnieździe ojców naszych szukać w wszystkim wiadomości, znajdziemy może więcej niżli dotąd gdziekolwiek pisano.

Wpatrzmy się tylko w ziemię naszą. Może Słowianie zostawili ją dla nas jako najtrwalszą księgę, może ją zaklęli, aby nigdy z dziedzictwa potomków nie wychodziła i w tym celu urzekli owoczesnym sposobem, by mogła służyć za świadectwo odwiecznej własności najpóźniejszym wnukom.

Adam Czarnocki (Zorian Dołęga-Chodakowski),
O słowiańszczyźnie przed chrześcijaństwem,
Warszawa 1967.



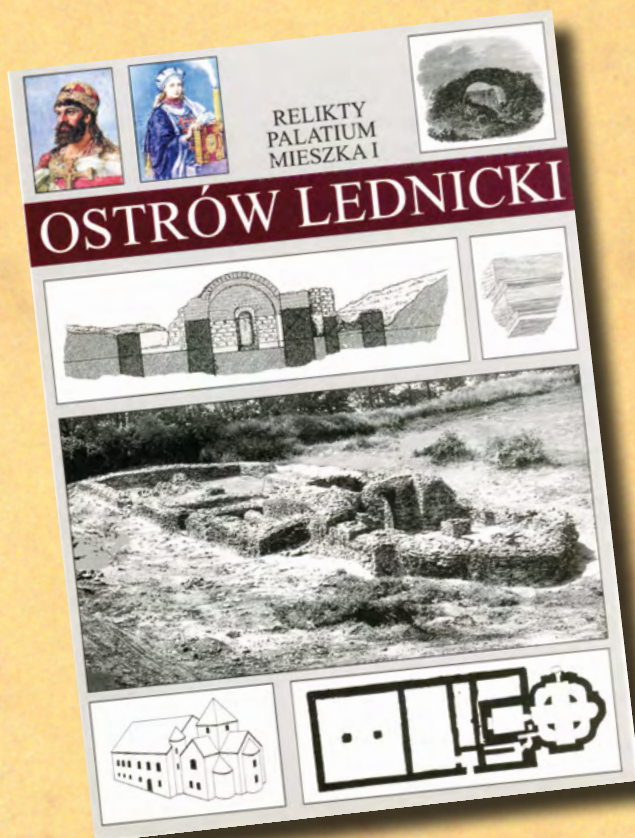
1. Palatium w Rezerwacie Archeologicznym „Gród Piastowski GIECZ”



2. Osada w Rezerwacie Archeologicznym „Gród Piastowski GIECZ”



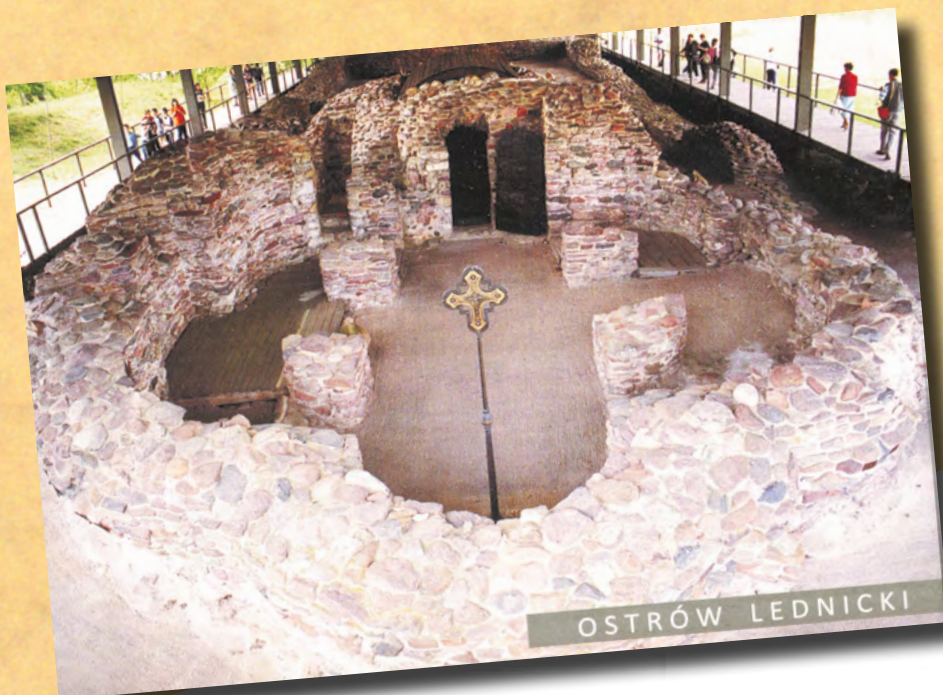
3. Kaplica przy Palatium na Ostrowie Lednickim (X w.)



4. Ostrów Lednicki. Relikty Palatium Mieszka I



5. Ostrów Lednicki. Groty włóczni (X-XI w.)



6. Ostrów Lednicki. Kaplica pałacowa (2 poł. X w.)



7. Ostrów Lednicki. Topory wczesnośredniowieczne (X-XI w.)



8. Ostrów Lednicki. Stauroteka – najstarszy relikwiarz Drzewa Krzyża Świętego odnaleziony w Polsce (2 poł. X – 1 poł. XI w.)



9. Gród w Gieczu. Szyszak paradny (X/XI w.)



10. Ostrów Lednicki. Miecze wczesnośredniowieczne (X-XI w.)



11. Ostrów Lednicki. Widok z lotu ptaka



12. Średniowieczne ozdoby ze złota – fragment kaptorgi (?), ozdobna aplikacja, kabłączek i obrączka (Giecz)



13. Gród w Gieczu. Fragment zoomorficznej rękojeści pejcza z poroża (X/XI w.)



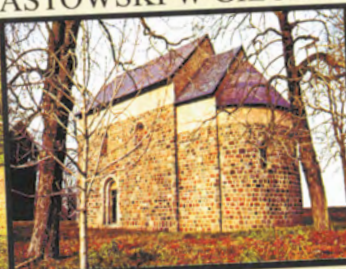
14. Ostrów Lednicki. Palatium z Kaplicą (2 poł. X w.)



OSTRÓW LEDNICKI

15. Ostrów Lednicki. Architektura wyspy utrwalona w XIX wiecznej grafice oraz późniejszych fotografiach

REZERWAT ARCHEOLOGICZNY - GRÓD PIASTOWSKI W GIECZU



NAJWCZEŚNIEJSZA ARCHITEKTURA MUROWANA WIELKOPOLSKI

16. Giecz. Najwcześniejsza architektura murowana Wielkopolski



17. 1. Wczesnopiastowska Rezydencja na Ostrowie Lednickim,
 2. Rezerwat Archeologiczny Gród Wczesnopiastowski w Gieczu;
 3. Rezerwat Archeologiczny Gród w Grzybowie;
 4. Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach



18. Szlak Piastowski

Rozdział II

*P*omiędzy legendą a tradycją

Plemiona Słowian i Antów podobne sposobem życia i zwyczajami, i miłością ku wolności; żadnym sposobem nie można skłonić do niewolnictwa względnie podległości w swoim kraju. Jest ich bardzo wielu, są wyniośli, [wysocy] [...], łatwo znoszą spiekotę, głód, deszcz i niedostatek w jedzeniu. Do przybywających do nich cudzoziemców odnoszą się przyjaźnie, pokazując im drogę z jednego miejsca do drugiego, chronią ich od nieprzyjemności, tak że jeżeliby się okazało, iż z powodu niedbalstwa tego, który przyjmował u siebie cudzoziemca, ten ostatni poniósł jakąkolwiek szkodę, przyjmujący go wcześniej rozpoczyna wojnę przeciwko winnemu, uważając za punkt honoru mścić się za cudzoziemca. Znajdujących się u nich w niewoli nie trzymają w niewolnictwie jak inne plemiona przez czas nieograniczony, lecz ograniczają czas terminem, dają im wybór, albo za umowny wykup wrócą do swoich lub pozostaną jako wolni i przyjaciele.

Pseudo-Maurycjusz,
Strategikon, cyt. za *Wiek V-XV w źródłach*,
Warszawa 1997.



19. T. Axentowicz. *Wędrowka Słowian*



20. *Lech znajduje gniazdo białych orłów*



21. Zdradziecka uczta Popiela



22. Z. Stryjeńska. Piast



23. W. Tetmajer. *Piast*



24. W. Tetmajer. *Piastowi goście*



25. *Lech, Czech i Rus*



26. W. Borytański. *Postrzyżyny Ziemowita (Mieszka I)*



KRAKUS OCALA LUD ZABIWSZY SMOKA.



28. *O Borucie z Łęczycy*. Seria „Legendy polskie”



29. *O Kraku i Lechu*. Seria „Legendy polskie”



30. O Kraku i smoku wawelskim. Seria „Legendy polskie”



31. *O Królowej Wandzie*. Seria „Legendy polskie”



32. *O Krzysztoforach*. Seria „Legendy polskie”



33. *O Panu Twardowskim*. Seria „Legendy polskie”



34. *O Piaście Kołodzieju*. Seria „Legends polskie”



35. *O Popielu*. Seria „Legends polskie”



36. *O toruńskich piernikach*. Seria „*Legends polskie*”

Rozdział III

Szło nowe...

...przedstawię resztę czynów znakomitego księcia Polan Mieszka, o którym pisałem szeroko w poprzednich księgach. W czeskiej krainie pojął on za żonę szlachetną siostrę Bolesława Starszego, która okazała się w rzeczywistości taką, jak brzmiało jej imię. Nazywała się bowiem po słowiańsku Dobrawa, co w języku niemieckim wykłada się dobrze. Owa wyznawczyni Chrystusa, widząc swego małżonka pogrążonego w wielorakich błędach pogaństwa, zastanawiała się usilnie nad tym, w jaki sposób mogłaby go pozyskać dla swojej wiary. Starła się go zjednać na wszelkie sposoby, nie dla zaspokojenia trzech żądz tego zepsutego świata, lecz dla korzyści wynikających z owej chwalebnej i przez wszystkich wiernych pożądanej nagrody w życiu przyszłym.

*Kronika Thietmara,
Kraków 2002, s. 82.*



37. M. Bylina. *Powitanie Dąbrowki*



millennium 966-1966

38. M. Bylina. *Powitanie Dąbrowki*



39. J. Matejko. *Dąbrowka*



40. J. Matejko. *Mieszko I (963-992)*



Jan Matejko.

MIESZKO I (963—992).

41. J. Matejko. *Zaprowadzenie chrześcijaństwa* (1966)



CHRZEST MIECZYSŁAWA I.

42. *Chrzest Miecysława I*



43. Mieczysław I. (962-992)



44. Denar Mieszka I.



45. M. Wawrzyniecki. *Światowid bóg Polan*



46. A. Setkowicz. *Chrzest Polski*



47. Ostrów Lednicki. Wybór zabytków sakralnych oraz militariów z jeziora Ostrowa Lednickiego; J. Matejko – *Mieszko I*; M. Baciarelli – *Bolesław Chrobry*



48. J. Matejko. *Koronacja pierwszego króla*



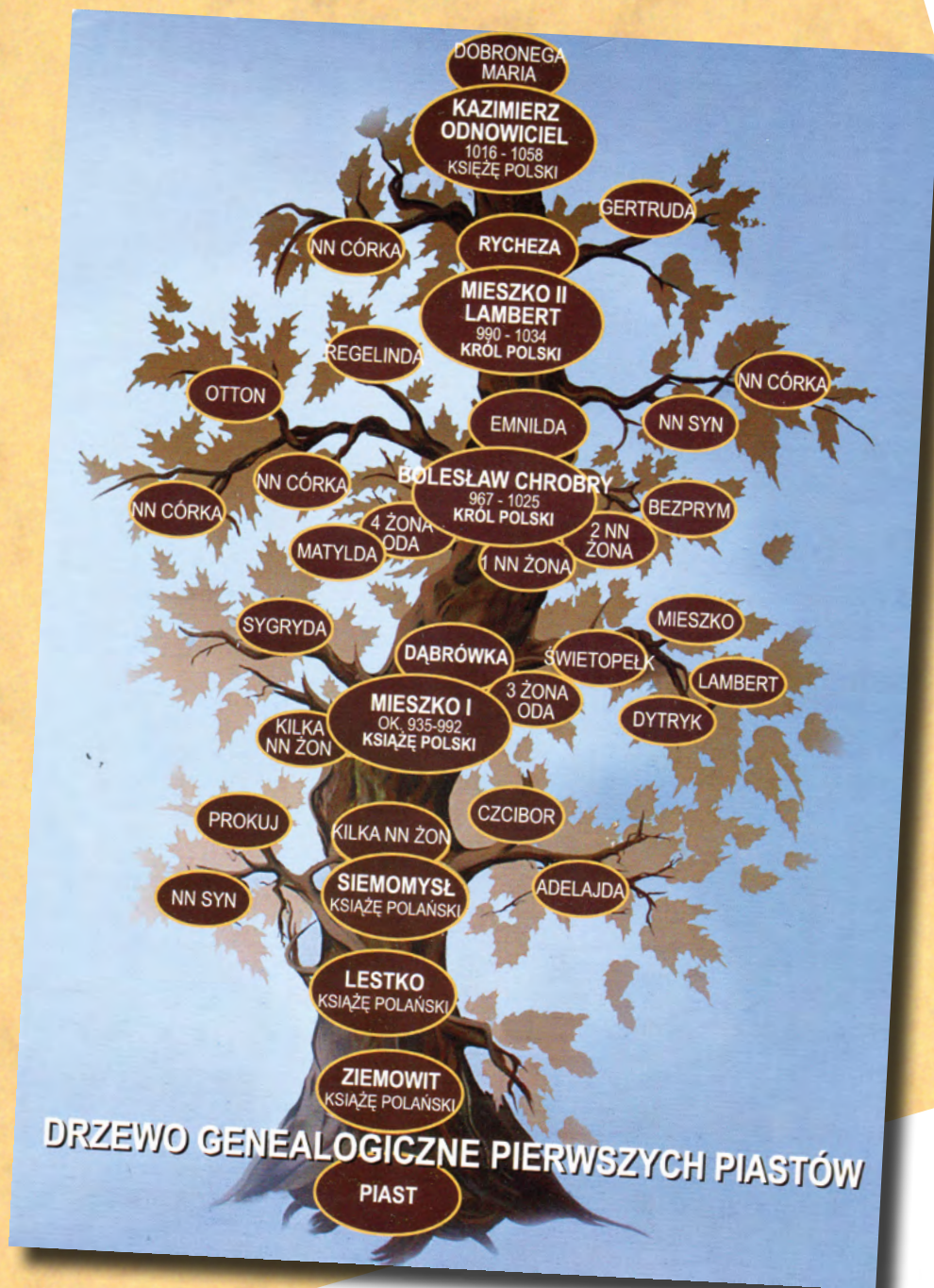
49. A. Lesser. *Bolesław Chrobry*



Jan Matejko.

BOLESŁAW CHROBRY (992—1025).

50. J. Matejko. *Bolesław Chrobry*



51. Drzewo genealogiczne pierwszych Piastów

Rozdział IV

W

kręgu zachodnioeuropejskiej
cywilizacji

Pomijając już panowanie Mieszka I, wiemy przecież, iż jego syn Bolesław nazwany przez potomnych Chrobry, był w młodości oddany na cesarski dwór jako zakładnik. Choć chętnie widzi się w nim nawet współcześnie zdolnego analfabetę, bez wątpienia nauczył się tam czytać. W przeciwnym sposób nie byłby w stanie, prowadząc tak rozległe akcje dyplomatyczne, sprawdzać sygnowanych swoim imieniem listów i dokumentów, jak choćby zabiegów zmierzających do przybycia z misją do Polski Wojciecha Sławnikowica. [jego syn] Mieszko II, także otrzymał staranne wykształcenie. Władał kilkoma językami – greką i łaciną bez wątpienia. Począwszy od obrony Niemczy, nie obce były mu też zagadnienia będące domeną Marsa. Wydaje się, że był postacią wzbudzającą szczególny podziw u obcych, gdyż w jakież inny sposób ożenić by się mógł z Ryksą, wnuczką cesarza Ottona II, córką Ezona, palatyna nadreńskiego i Matyldy, siostry Ottona III. Zrobił tym samym jedną z najlepszych partii w Europie, a dama pierwszego formatu, panna z cesarskiego domu, zasiadła na polskim tronie.

Krzysztof Bakała,
Sędzia Dagome, czyli rozważania wokół Chrztu Polski,
Warszawa 2016.



52. J. Matejko. *Wjazd Bolesława Chrobrego do Kijowa (1018)*



53. F. Smuglewicz. *Bolesław Chrobry w Kijowie*



54. J. Matejko. *Mieszko II (1025-1034)*



55. Turniej na dziedzińcu arkadowym Zamku Wawelskiego w Krakowie



56. W. Boratyński. *Posel Skarbek Habdank przed Henrykiem V (1109)*



57. W. Boratyński. *Pasowanie na rycerza,*



58. F. Cynk. *Długosz z synami Kazimierza Jagiellończyka*



59. J. Matejko. *Ogłoszenie Konstytucji 3. Maja 1791 r.*



60. *Regelinda, córka Chrobrego*
 – motyw z posagu w katedrze w Naumburgu

Gdy Mszczuj ze Skrzynna królowi doniósł, iż mistrz pruski Urlyk w bitwie poległ [...] - król Władysław westchnął głęboko i łzę uрониł, zadziwivszy się tak zupełnej losu odmianie, lub raczej pychy ludzkiej poskromieniu. – „Patrzcież – powiada – rycerze moi, jak podłą jest rzeczą wobec Boga się pysznić. Oto bowiem ten, który wczoraj krajin tyle i królestw swojemu przeznaczył panowaniu, któremu zdawało się, że równego swej potędze nie znajdzie – leży tutaj wszelkiego od swoich pozbawiony ratunku, najędźniej ubity, pokazując, o ile pycha niżej stoi od pokory”. I zakończył król słowem ku chwale Stworzyciela: „Uwielbiam Cię, Boże ze wszystkich istot Najłaskawszy, że pychą dotkniętego podeptałeś, że możnym Twoim ramieniem wrogów mych rozproszyłeś i że dnia dzisiejszego wsławiłeś mnie i lud mój Twoją prawicą” (Księga Psalmów, Ps. 88, 11). –

Jan Długosz,
Spotkanie się i bitwa straszna Polaków z Krzyżakami 15 lipca 1410 roku.
Wybór i przekład Jerzy Sikorski,
Olsztyn 1988.



W. Gerson mal.

POCHÓD KULTURY KRZYŻACKIEJ W POLSCE



odrope Ciokleno, olis yneni, m'cinerod oo
 Losi i Agnieneni

62. J. Matejko. Szkic do „Bitwy pod Grunwaldem”



63. J. Matejko. Bitwa pod Grunwaldem, fragment Król Władysław Jagiełło z orszakiem



Hymn S^{go} Wojciecha z rękopisu z 1407r.

Bo-ża rodzi-ca dziewi-ca Bożiem sławie-na Ma-ry-a
 i twego Sy-na gośpodzina Matko zwo-
 le-na Ma-ry-a zisci nam spuści nam
 Ky-rie e-lei-son.



Rycerstwo polskie wyrusza na wyprawę wojenną.

64. Rycerstwo polskie wyrusza na wyprawę wojenną.
Hymn św. Wojciech z rękopisu z 1407 roku

Rozdział V

*A*ntemurale Christianitatis

Ta walka, to zwycięstwo nie wykopały przepaści pomiędzy narodem polskim a tureckim. Wręcz przeciwnie, wzbudziły szacunek i uznanie. Wiemy, że – choć Polska z końcem XVIII wieku zniknęła z mapy politycznej Europy – faktu dokonanego rozbioru nie uznał nigdy rząd turecki. Na dworze otomańskim – jak mówi tradycja – przy uroczystych przyjęciach posłów zagranicznych pytano wytrwale: „Czy poseł z Lechistanu jest obecny?” Odpowiedź: „jeszcze nie” padała tak długo, aż nadszedł rok 1918 i poseł niepodległej Polski znów zawitał do stolicy Turcji [...] O zwycięstwie król zawiadomił Stolicę Apostolską w znamiennych słowach: „Venimus, vidimus, Deus Vicit”- przybyliśmy, zobaczyliśmy, Bóg zwyciężył.

Jan Paweł II,
Przemówienie na Kahlenbergu,
Wiedeń 13 września 1983 rok.

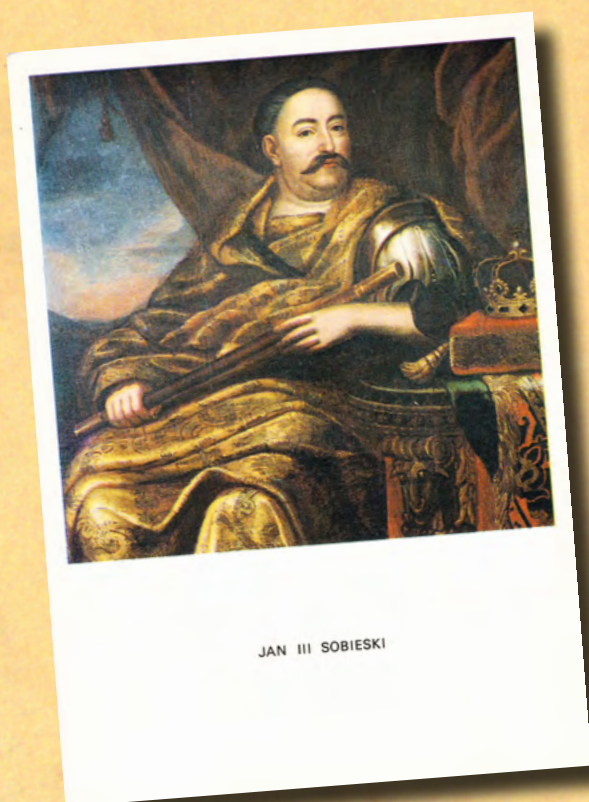


W. E. Radzikowski

Posłowie wiedeńscy u J. Sobieskiego



66. J. Kossak. *Tryumfalny wjazd króla Jana III Sobieskiego do Wiednia*



67. J. Trycjuś. *Jan III Sobieski* (fragment)



68. J. Kossak. *Jan III Sobieski*



69. *Husarze polscy pod Wiedniem zdobywają wielką chorągiew proroka*



70. J. Matejko. *Sobieski pod Wiedniem*



71. A. Lesser. *Jan III Sobieski*



72. Kopia obrazu J. Matejki. *Sobieski pod Wiedniem*



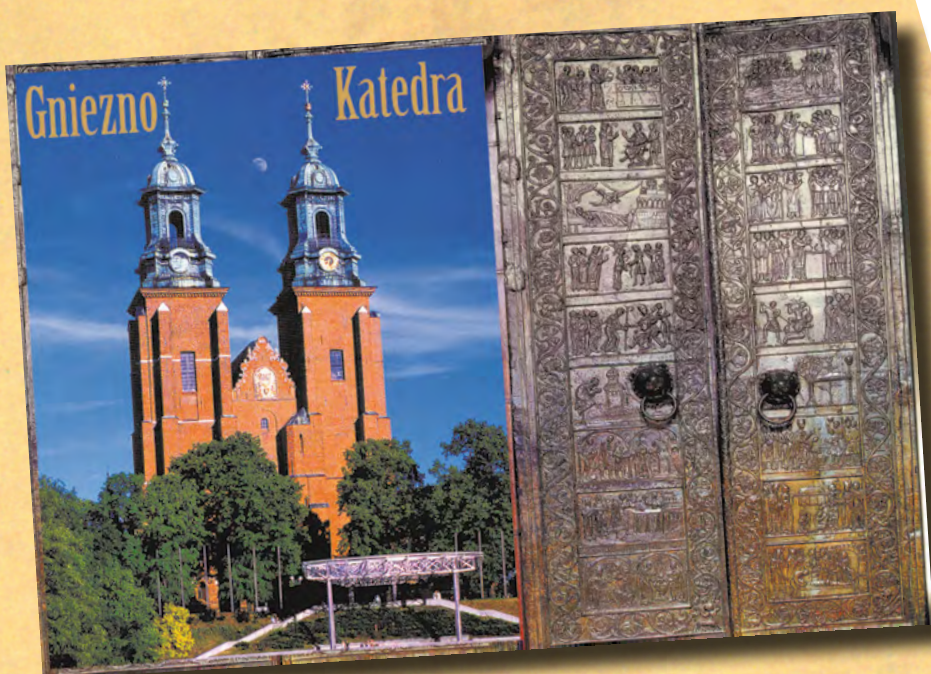
73. *Kaplica Polska w Loreto* – fragment sklepienia

Rozdział VI

K_u jedności

Kochał go przeto książę Bolesław. A tego napominał on, aby mu dopomógł, bacząc, w jaki sposób mógł go dostawić drogą morską do ziemi Prusów, by tam poszukiwać dusz i krajać lemieszem bożym nieuprawne umysły pogan. Wypełnił książę rozkazy ojca duchownego; chociaż w duszy żywił pragnienie, by z nim pozostawał, to jednak nie śmiał się sprzeciwić świętemu życzeniu. Jest w pewnej stronie królestwa wielkie miasto Gniezno, gdzie spodobało się spocząć świętemu ciału, gdzie tysiącami cudów błyszczy i gdzie proszącym o rzeczy słuszne, jeżeli z sercem nabożnym przyjdą, spływają pomoce zbawienne.

Bruno z Kwerfurtu,
Żywot świętego Wojciecha – cyt. za Jan Paweł II o dziejach Polski,
Radom 2004.



74. Gniezno. Gotycka katedra NMP i św. Wojciecha z XIV



75. Gniezno-Katedra. Fragment śpiżowych podwoi.
Nadanie św. Wojciechowi inwestytury na biskupstwo praskie.
Cesarz Otton II wręcza św. Wojciechowi laskę biskupią



76. Gniezno-Katedra. Fragment spiżowych podwoi.

Obrzęd pogrzebowy św. Wojciecha w gnieźnieńskiej katedrze z udziałem króla Bolesława Chrobrego, biskupa, kapłanów i Radzima, brata św. Męczennika



77. Św. Wojciech wysłany przez Bolesława Chrobrego, głosi słowo Boże pogańskim Prusakom. Płaskorzeźba na drzwiach spiżowych fundowanych przez Bolesława Krzywoustego dla Katedry w Gnieźnie



78. Okolicznościowa Kartka Poczтовая



79. Okolicznościowa Kartka Poczтовая



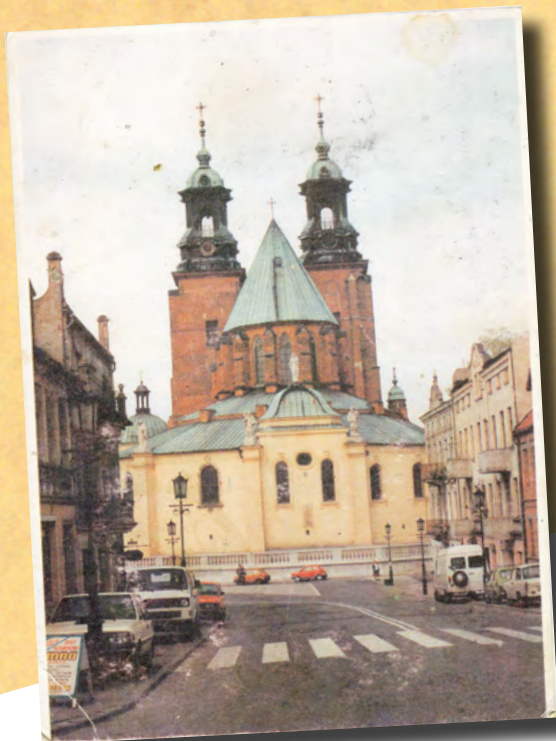
80. Gniezno. Katedra



81. Gniezno. Katedra



82. Gniezno. Gotycka katedra z XIV-XV w. rozbudowana w XVII i XVIII w.



83. Gniezno. Katedra z X w. – miejsce koronacji B. Chrobrego



84. Kraków. Kościół na Skałce od zachodu



85. Kraków. Skałka



86. Gniezno. Widok na bazylikę i miasto



87. Gniezno. Pierwsza metropolia kościelna w Polsce od 1000 r.

*B*yły prowincjonalne ambicje i tu i tam, a z tego rodziła się z czasem swoista zazdrość. Gniezno miało prymasa, Kraków tylko biskupa, ale Kraków był stolicą całego państwa, siedzibą wielkich książąt, a Poznań pamiętał, że dawniej tam była stolica. Ale za to Wielkopolską miała grób św. Wojciecha w Gnieźnie, a Kraków żadnej relikwii! Na tym cierpiała krakowska ambicja najbardziej. Wytykano szyderczo Małopolsce i Krakowowi, że nawet patrona swojego nie mają! Czczono w Krakowie św. Stanisława biskupa, ale były to tylko prywatne modły, bo kanonizowany jeszcze nie był.

Feliks Koneczny,
Święci w dziejach Narodu Polskiego,
Kraków 1985.



88. Pocztówka przedstawiająca pomnik Bolesława Chrobrego,
wysadzony przez Niemców podczas II wojny światowej



89. Gniezno-Katedra. Bazylika ze strony południowej.
Na pierwszym planie stopnie zburzonego przez
Niemców pomnika Bolesława Chrobrego



90. Gniezno-Katedra



91. Poznań. Katedra z pałacem arcybiskupa



92. Poznań. Ostrów Tumski z mostem Chrobrego



93. Tak wyglądać będzie odbudowana obecnie Katedra Poznańska

Rozdział VII

*P*anno Święta,
co Jasnej bronisz Częstochowy
i w Ostrej świecisz Bramie!

*Cztery mile Najświętszej Panny
Niech się okaże w pełnym blasku moc twa,
O Matko Boga, niech naszych próśb w niebie
Ten słucha, który, jak chciały proroctwa,
Zrodził się z Ciebie.*

*Panienko wdzięczna i nad wszystkie cicha,
Od zbrodni ludzkości ramieniem broń swoim,
Spraw, niech niewinnej pierś ziemi oddycha
Błogim pokojem.*

*Zwróć na nas, Matko, swe lica dziewicze,
Spraw, niechaj życia nie kazi nam wina,
Daj śmierć szczęśliwą, a po niej oblicze
Zjaw święte Syna.*

*Te pienia trzykroć podnosząc na przemian,
Grzbiet Ponar ujrzym, słoneczny ozłacany,
Spowite w szmaragd łąk zagrody ziemian
I kwietne łany.*

Maciej Kazimierz Sarbiewski (fragment),
Przełożył z łaciny Tadeusz Kuryłowski.



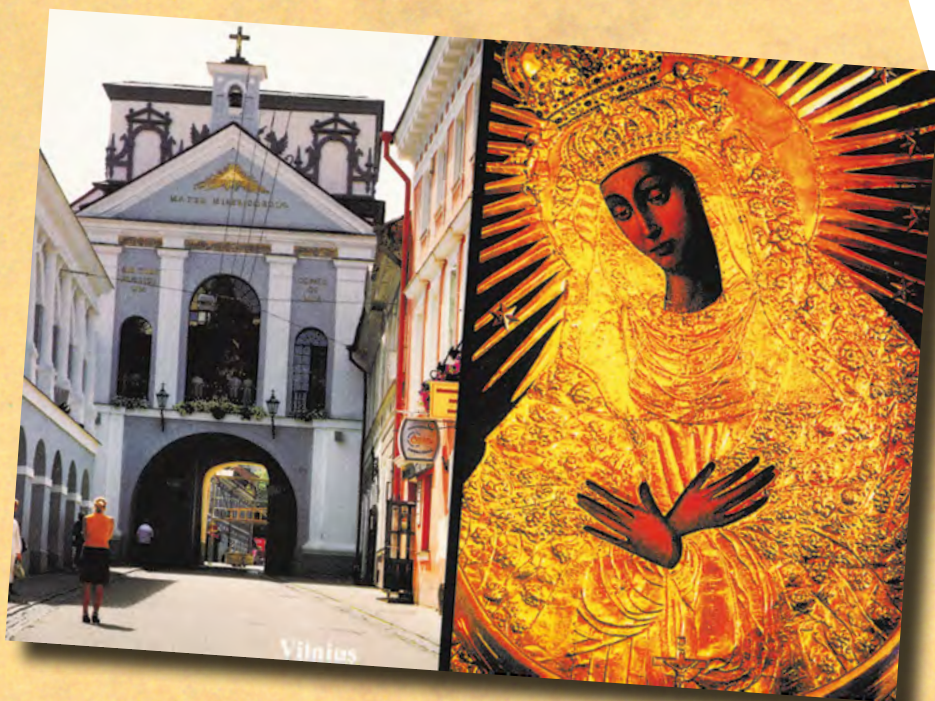
CUDOWNY OBRAZ
MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ



95. Ółtarz z cudownym obrazem M. B. Częstochowskiej w kaplicy na Jasnej Górze



96. Częstochowa, Kościół OO. Paulinów od południa



97. Ostrobramska Kaplica Najświętszej Marii Panny Matki Miłosierdzia.
Brama Miednicka (lit. Medininkai)



98. Madonna



99. Pamiątka z Częstochowy



100. Brama Lubomirskich z widokiem wieży



Wilno. Kaplica Ostrobramska.

Rozdział VIII

W

zaciszu świętych sklepień

Bogurodzica

sł. i muz. trad.

*Bogurodzica Dziewica, Bogiem sławiena Maryja.
U Twego Syna Gospodzina, Matkę zwolena, Maryja!
Zyszczy nam, spuści nam.
Kyrie eleison.*

*Twego dzieła Krzciciela, Bożycze,
Usłysz głosy, napełń myśli człowiecze.
Słysz modlitwę, jaż nosimy,
A dać raczy, Jegoż prosimy:
A na świecie zbożny pobyt,
Po żywocie rajsکی przebyt.
Kyrie eleison.*

*Pieśń Ojczysta, zbiór najpiękniejszych śpiewów patriotycznych,
Warszawa, bdw.*



102. Gniezno-Katedra. Fragment marmurowego mauzoleum
św. Wojciecha w kaplicy bł. Bogumiła



103. Gniezno. Bazylika św. Wojciecha



Krypta z grobami zasłużonych na Skałce w Krakowie.

104. Krypta z grobami zasłużonych na Skałce w Krakowie



POZNAN KATEDRA — Pomnik Mieszka I i Boł. Chrobrego

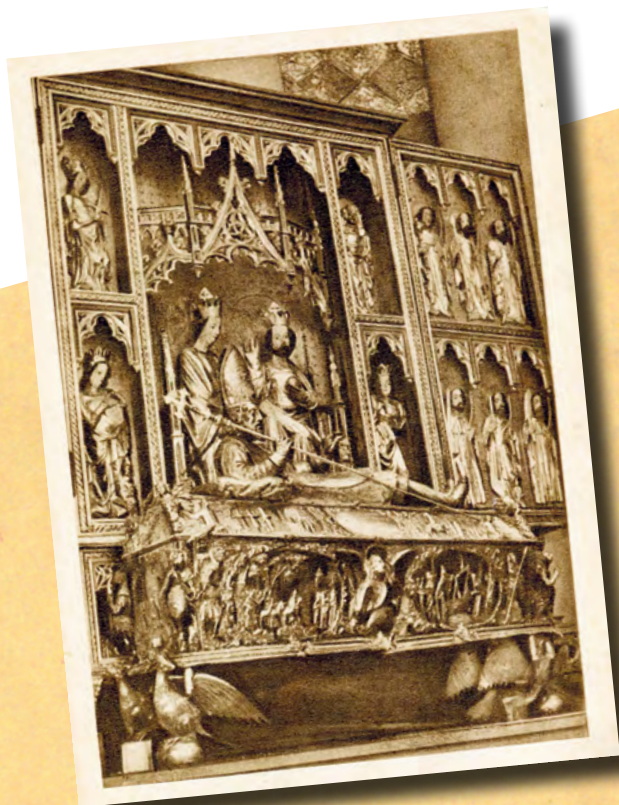
105. Poznań. Katedra — Pomnik Mieszka I i Bolesława Chrobrego



106. Gniezno. Fragment Grobu św. Wojciecha



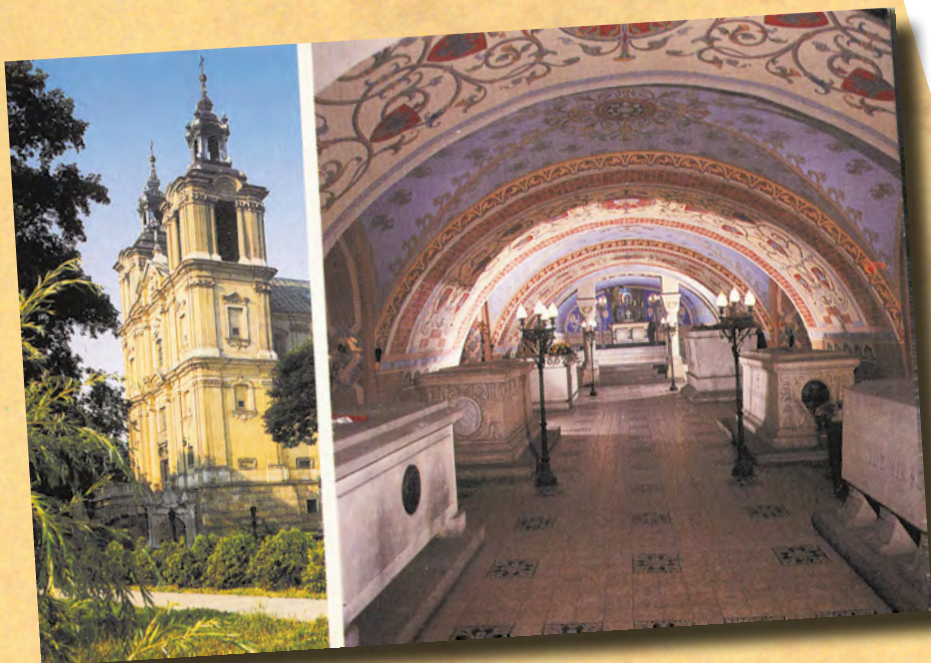
107. Gniezno. Bazylika, Grób św. Wojciecha



108. Gniezno-Katedra. Obecny ołtarz główny bazyliki



109. Poznań. Złota Kaplica w Bazylice Archikatedralnej.
Mieszko I i Bolesław Chrobry



110. Kościół na Skalce



111. Gniezno. Grób Św. Wojciecha



112. Poznań. Katedra-pomnik Mieszka I i Bolesława Chrobrego w Złotej Kaplicy



113. Poznań. Złota Kaplica



114. Kraków. Klasztor i Kościół Paulinów na Skałce (XVII-XVIII w.)



115. Kutno. Kościół parafialny – fragment polichromii ze sklepienia prezbiterium – scena „Wniebowzięcia Matki Bożej”

Rozdział IX

Zaślubiny Narodów

Jadwiga i Jagiełło – w tych imionach poślubiają się dwa narody – w związku tych dwóch narodów wita historia jedną z najpiękniejszych prób wiązania się zgodą i swobodą odległych ludów. Nad błogosławieństwo takiego pobratania się kiedyś całej rodziny ludzkiej jakież wyższe zadanie w dziejach – nad historię przyczyniających się do tego tak świetnie obydwóch imion naszych, jakąż powieść piękniejszą?

Karol Szajnocha,
Wstęp do opowiadania historycznego Jadwiga i Jagiełło,
wyd. II Lwów 1861.



116. J. Matejko. *Jadwiga* (1384-1399)



117. J. Matejko. *Władysław Jagiełło* (1386-1434),

*J*agiełło i Jadwiga

*Czego dębie i jaworze
Swe łączycie silne ramię?
Wiatr zaryczy, piorun padnie,
Was obydwóch razem złamie.*

*Może złamać lecz złączonych,
Nie tak prędko nas pokona;
I upadać miło razem,
Kto z miłości splótł ramiona.*

*Czego jedziesz, o Jagiełło
W czarnej burce do Krakowa,
Gdzie jak jawor piękna, biała,
Gór karpackich łśni królowa?*

*Śmierć rozłączyć serca może,
Mogą upaść dwa narody;
Mogą upaść, lecz złączonych
Nie tak prędkie dotkną szkody.*

*Wniosę w Litwę wiarę świętą,
Łagodniejsze obyczaje;
Zresztą dziej się wola Boga,
On odbiera, on i daje.*

*I pojechał nasz Jagiełło,
Wzgardził Niemców złych intrygą;
Naród Polski z Litwą złączył,
Sam połączył się z Jadwigą*

*Poświęciła skłonność własną
Dla miłości chrześcijaństwa;
Jak przed jasną słońca gwiazdą
Pierzchła z Litwy moc pogaństwa.*

*Odtąd dola i niedola
Wspólna dwu narodom była;
Boska się spełniła wola,
Miłość święta je złączyła!*

Jan Czeczot, *Śpiewki o dawnych Litwinach do roku 1434*.
Wyd. I z rękopisu Lietuvos Rašytoju Sajungos Leidykla.
Vilnius 1994. – cyt. za *Antologią Wileńską*,
tom IV, Zmierzch, Warszawa 2001



118 A. Lesser. *Jadwiga*



KRAKÓW. Katedra wawelska. Fragment Sarkofagu Królowej Jadwigi.

119. Kraków. Katedra wawelska. Fragment Sarkofagu Królowej Jadwigi



120. P. Stachiewicz. *Chrzest Litwy* z cyklu: *Królowa Jadwiga*



121. J. Matejko. *Chrzest Litwy* z cyklu: *Królowa Jadwiga*

Rozdział X

Święci w dziejach Polskiego Narodu

Pieśń przy grobie Kazimierza

(fragment)

*Twój to przybytek, twójże to grób święty,
Kazimierzu, domu twego wielką chwało?
Po całym świecie brzmi wieść o twym grobie,
Głosząc świętości twej cudowne znaki;
Przecie woskowe obrazy bez liku,
Co w świętym miejscu tem na Okół wiszą,
Oczywistymi dowodami onej.
O chramie Boży i wielkiego księcia
Urno, co święty proch zawierasz, witaj!
Kłęcząc spoglądam na cię, plackiem leżąc
Wielbię i cały we łzach cię całuję.
Ty spisz, nadziejo twej ojczyzny szczytna,
Śpisz w wiosnie życia, cny księżę, zabrany!
Oby się berło rodzica wielkiego
Było dostało tobie, nie byłoby
W kraju nawałnic tyle się srożyło.*

Andrzej Krzycki

Przełożył z łaciny Zygmunt Węclewski

– cyt. za *Antologia Wileńska* tom IV *Zmierzch*, Warszawa 2001.



122. W. Boratyński. *Męczeńska śmierć św. Wojciecha* (997)



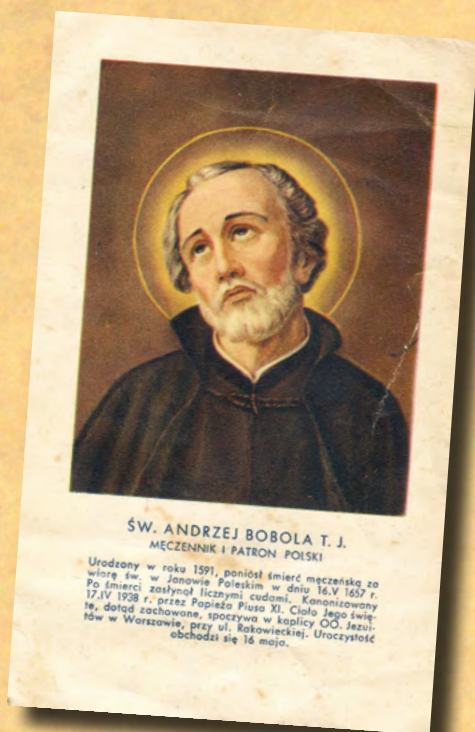
123. F. Cynk. *Św. Stanisław*



124. A. Głębocki. *Święta Jadwiga*



125. Siostra Faustyna



126. Św. Andrzej Bobola T. J. Męczennik i Patron Polski



127. P. Stachiewicz. Pocieszycielka ubogich z cyklu: Królowa Jadwiga



128. W. E. Radzikowski. *Królowa Jadwiga*



129. F. Cynk. *Długosz znajdujący św. Kazimierza na modlitwie*



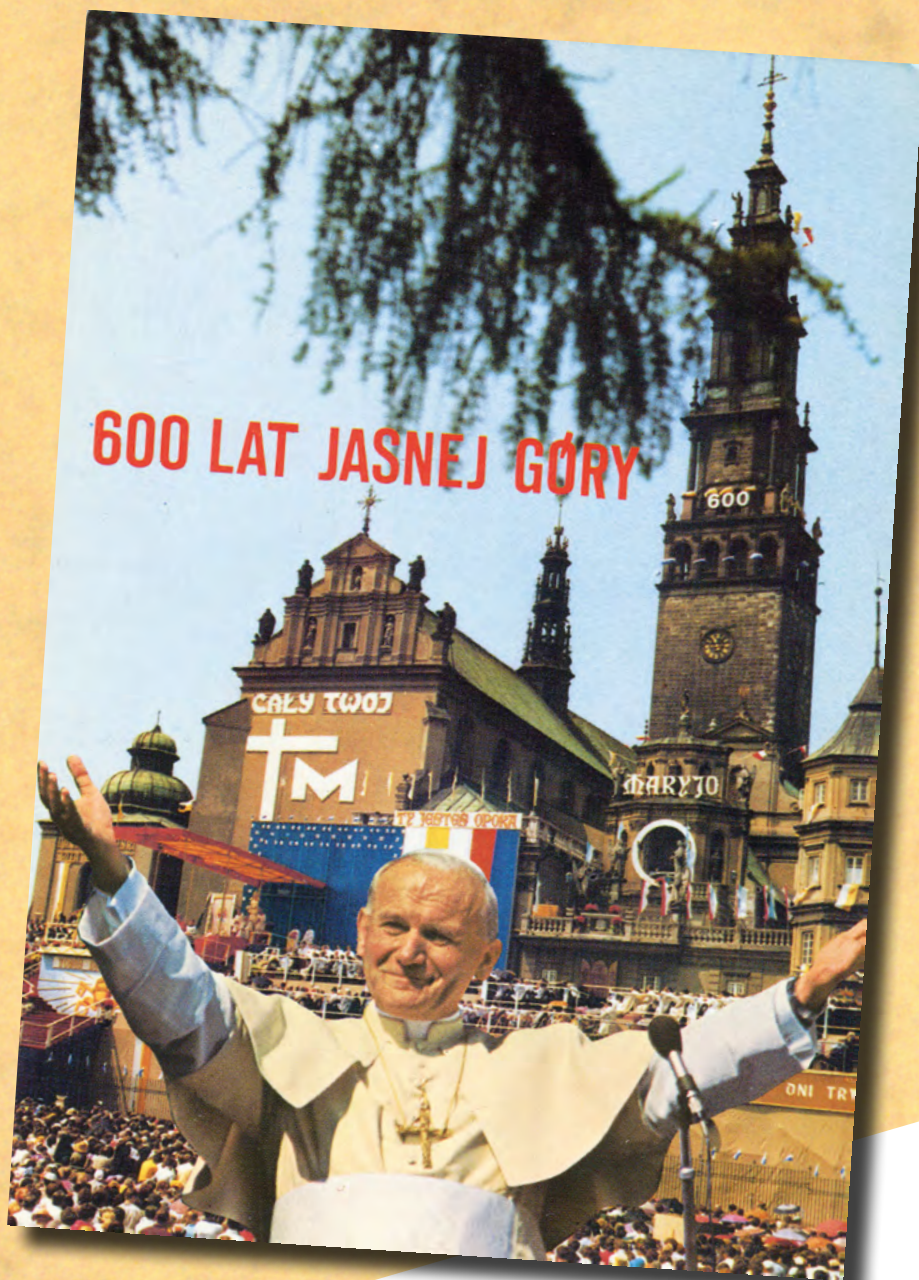
130. F. Cynk. *Odkrycie Salin w Bochni i znalezienie pierścienia św. Kingi*



131. Św. Maksymilian Maria Kolbe, Franciszkanin (1894-1941)



132. Św. Wojciech



133. 600 lat Jasnej Góry

Rozdział XI

D

uchowi Przewodnicy

Piotr Skarga (1536-1612)

Kaznodziejska działalność Skargi nie ograniczała się do sfery religijnej. Był on głęboko przejęty obowiązkami obywatela wobec państwa i wiele jego kazań ma charakter polityczny. Spośród nich najślawniejsze są Kazania sejmowe (1597). Chociaż trudno oddzielić słowo pisane od mówionego, możemy przyjąć, że posługiwał się kazaniem jako formą literacką, w której chciał zawrzeć traktat polityczny. Doskonale skonstruowane dzieło rozpoczyna się od kazania na temat mądrości, postrzeganej jako cnota niezbędna dla członków sejmu ...

Czesław Miłosz,
Historia literatury polskiej,
Kraków 1994.



134. Okolicznościowa Kartka Poczтовая – 1000-lecie powstania biskupstw w Polsce



135. F. Cynk. *Kardynał Oleśnicki oskarża Husytów przed Królem Wł. Jagiełłą za zmasakrowanie obrazu N. M. B. Częstochowskiej*



136. J. Matejko. *Kazanie ks. Piotra Skargi*



137. S. Batowski. *Kazanie Skargi*



138. J. Matejko. X. Piotr Skarga



139. Ksiądz Augustyn Kordecki



140. Częstochowa. Pomnik ks. Kordeckiego



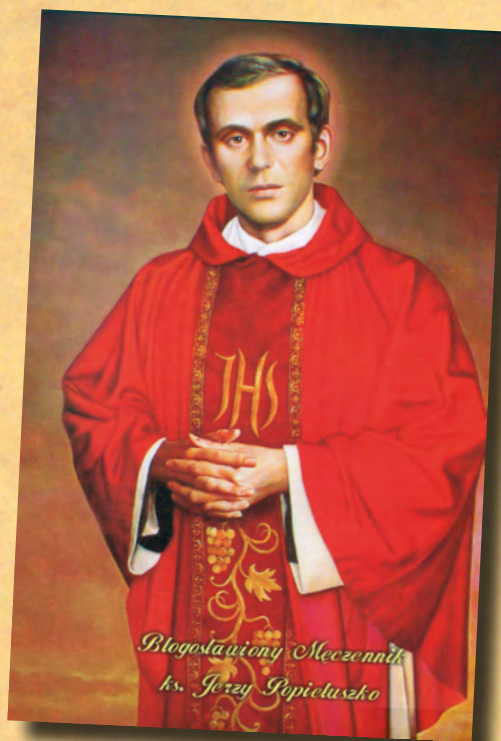
141. L. Wintorowski. *Bohaterska śmierć ks. Ignacego Skorupki*



142. A. Bartkowski. *Śmierć X. Skorupki*



143. *Śmierć ks. Ignacego Skorupki*



144. Ks. Jerzy Popiełuszko



145. Kardynał Stefan Wyszyński

Rozdział XII

W

yobrażenia alegoryczne

Ojcze, odpuść im ...

*Chrystusie bez skazy, Jezu dobrotliwy,
Tys do karania nigdy nie rychliwy.
Myśmy na śmierć zasłużyli za grzechy,
A tys nas obdarzył życiem i uciechą.
Toteż na kolana przed tobą padamy,
O litość szczerze znów ciebie błagamy.
Prosimy, byś grzechy i winy przebaczył
I widmo kąpieli unieczystwić raczył.
Tym widmem lud twój wielce ogarnięty,
Wszelkim nieszczęściem wszędy uciśnięty.
Przejaw w sercu litość. O to cię błagamy
Z udęką w duszy i w oczach ze łzami,
Błagamy, Chrystusie, ukąż swą szlachetność,
Zlituj się nad nami i kąpieli zniszcz na wieczność.*

Simeon Połacki, *Otcze, odpusti im...*

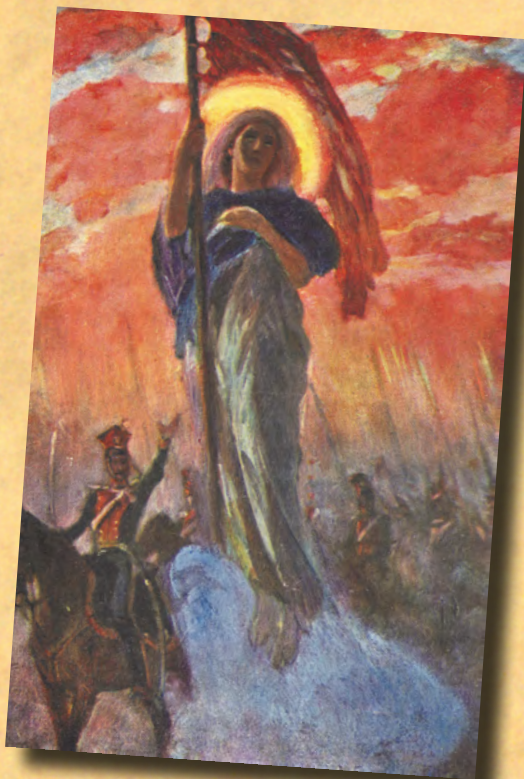
Aleksander Karszunou, *Chrestamatyja po starożytnaj białoruskaj literatury,*

Mińsk 1959

Ze staroruskiego przełożył Aleksander Barszczewski

– cyt. za *Antologia Wileńska* tom I,

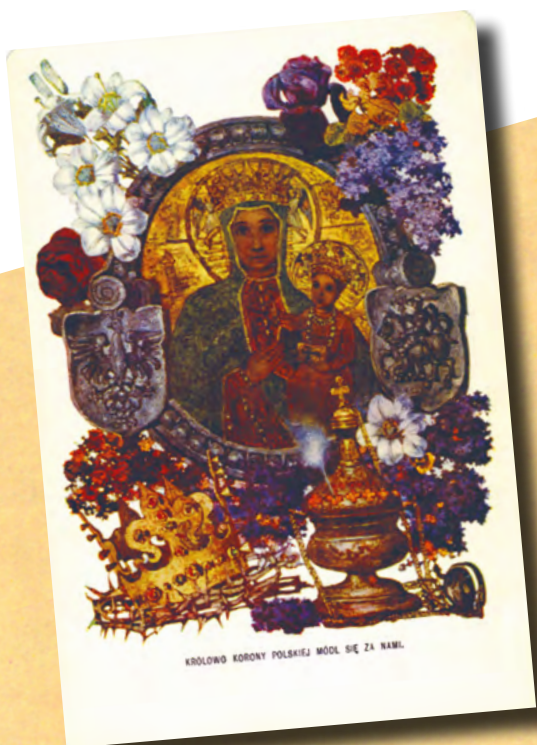
Litwa-Korona, Warszawa 2000.



146. S. Radziejowski, *Zmartwychwstanie wojska pod wodzą Królowej Polski*



147. S. Adam, *Więc walczyli bojownicy młodzi...*



148. Królowo Korony Polskiej módl się za nami



149. W. Tetmajer, *Boże Narodzenie*

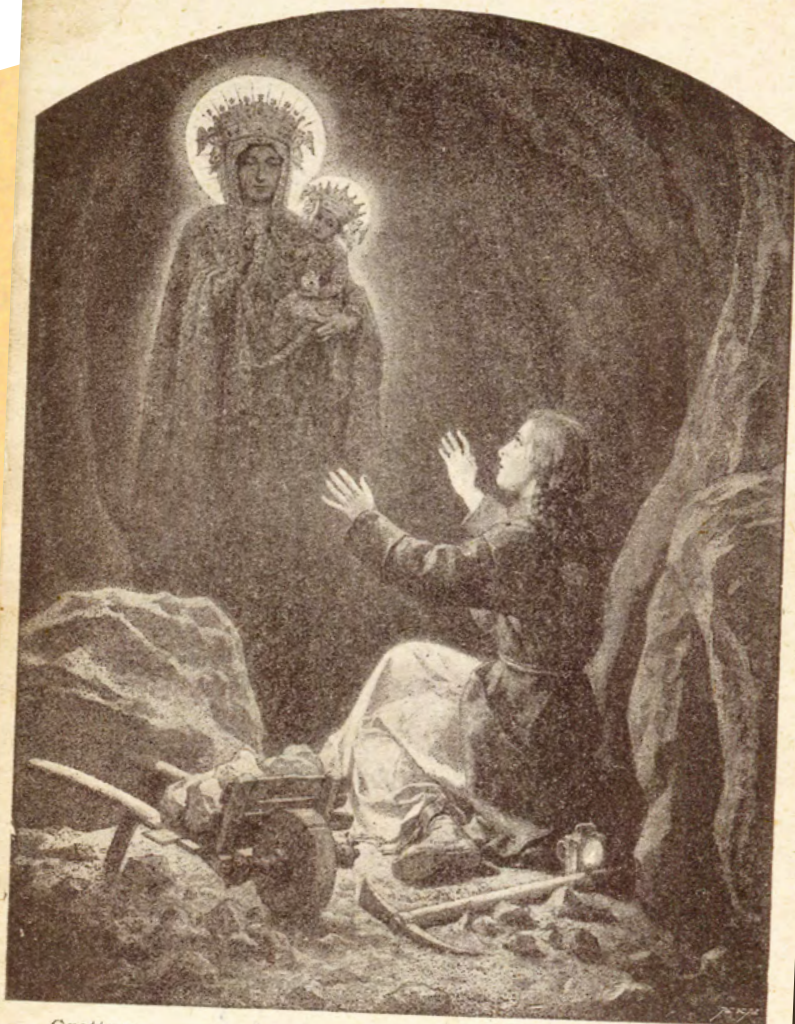


150. J. Styka, *POLONIA – Konstytucja 3 Maja 1791 roku*



151. *Commune Poloniae Regni privilegium*

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE.



Grottger.

Lituania (Widzenie).

152. A. Grottger. *Lituania (Widzenie)*



153. L. Winterowski. *Sokoły oddają cześć Królowej Polski – Ojczyźnie*



154. J. Kossak. *Cud nad Wisłą 1920 r.*



A. AUGUSTYNOWICZ.

MADONNA KRÓLOWA POLSKI.

155. A. Augustynowicz. *Madonna Królowa Polski*



156. F. Cynk. *Aniolowie ofiarują koronę polską Piastowi*



157. *Pod Twoją obronę uciekamy się*

S

pis pocztówek

Rozdział I

Dziedzictwo ojców

1. Palatium w Rezerwacie Archeologicznym „Gród Piastowski GIECZ”.
2. Osada w Rezerwacie Archeologicznym „Gród Piastowski GIECZ”, fot. T. Krzysztofiak, proj. W. Kujawa, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
3. Kaplica przy Palatium na Ostrowie Lednickim (X w.), fot. M. Jóźwikowska, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
4. Ostrów Lednicki. Relikty Palatium Mieszka I, fot. B. Cynalewski, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
5. Ostrów Lednicki. Groty włóczę (X-XI w.), fot. M. Jóźwikowska, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
6. Ostrów Lednicki. Kaplica pałacowa (2 poł. X w.), fot. M. Jóźwikowska, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
7. Ostrów Lednicki, Topory wczesnośredniowieczne (X-XI w.), fot. M. Jóźwikowska, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
8. Ostrów Lednicki. Stauroteka – najstarszy relikwiarz Drzewa Krzyża Świętego odnaleziony w Polsce (2 poł. X – 1 poł. XI w.), Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
9. Gród w Gieczu. Szyszak paradny (X/XI w.), fot. M. Jórdeczka, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
10. Ostrów Lednicki. Miecze wczesnośredniowieczne (X-XI w.), fot. W. Kujawa, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
11. Ostrów Lednicki. Widok z lotu ptaka, fot. W. Rączkowski, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
12. Średniowieczne ozdoby ze złota – fragment kaptorgi (?), ozdobna aplikacja, kabłączek i obrączka (Giecz), fot. M. Jóźwikowska, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.

13. Gród w Gieczu. Fragment zoomorficznej rękocyfki pejcza z poroża (X/XI w.), fot. P. Namiota, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
14. Ostrów Lednicki. Palatium z Kaplicą (2 poł. X w.), fot. B. Cynalewski (1978), Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
15. Ostrów Lednicki. Architektura wyspy utrwalona w XIX wiecznej grafice oraz późniejszych fotografiach, fot. Archiwum muzeum, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
16. Giecz. Najwcześniejsza architektura murowana Wielkopolski, fot. J. Wiesław, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
17. 1. Wczesnopiastowska Rezydencja na Ostrowie Lednickim, 2. Rezerwat Archeologiczny Gród Wczesnopiastowski w Gieczu; 3. Rezerwat Archeologiczny Gród w Grzybowie; 4. Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach, fot. W. Rączkowski, W. Stępień, J. Miecznikowski, Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, bdw.
18. Szlak Piastowski, fot. Dariusz Krakowiak; proj. Krzysztof Gąszewski, DDK Edition s. c., Poznań, bdw.

Rozdział II

Pomiędzy legendą a tradycją

19. T. Axentowicz. *Wędrowka Słowian*, Nakład J. Czernieckiego, Wieliczka 1908.
20. *Lech znajduje gniazdo białych orłów*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, (Ser. 143/37); korespondencja na odwrocie datowana jest na 23.04.1933 r.
21. *Zdradziecka uczta Popiela*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie (M-46765).
22. Z. Stryeńska. *Piast*, Zakłady Wkleśłodrukowe i Intrologatorskie RSW „PRASA” Warszawa, bdw, (B-34).
23. W. Tetmajer. *Piast*, Wydawnictwo „Polonia”, Kraków, bdw, (Ser. A 554).
24. W. Tetmajer. *Piastowi goście*, Nakład J. Czernieckiego, Wieliczka 1908.
25. *Lech, Czech i Rus*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw, (143/38).
26. W. Boratyński. *Postrzyżyny Ziemowita (Mieszka I)*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw, (15/150).
27. *Krakus ocala lud zabiwszy smoka*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw, (143/40).
28. *O Borucie z Łęczycy*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
29. *O Kraku i Lechu*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
30. *O Kraku i smoku wawelskim*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
31. *O Królowej Wandzie*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.

32. *O Krzysztoforach*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
33. *O Panu Twardowskim*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
34. *O Piaście Kołodzieju*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
35. *O Popielu*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.
36. *O toruńskich piernikach*. Seria „Legends polskie”, proj. graf. Bożena Truchanowska-Majchrzak, Wyd. Biuro Wydawnicze „RUCH” Warszawa 1968.

Rozdział III

Szło nowe...

37. M. Bylina. *Powitanie Dąbrówki*, Wydawnictwo Kraków, bdw., F-1(276).
38. M. Bylina. *Powitanie Dąbrówki*, Veritas, bdw.
39. J. Matejko. *Dąbrówka*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 66/70).
40. J. Matejko. *Mieszko I (963-992)*, bdimw., (M-15002).
41. J. Matejko. *Zaprowadzenie chrześcijaństwa (966)*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (173/1).
42. *Chrzest Mieczysława I*. Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (15/60).
43. *Mieszko I. (962-992)*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (163/1).
44. Denar Mieszka I.
45. M. Wawrzyniecki. *Światowid bóg Polan*, Wydawca – St. Michałowski, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 71, bdw., (534).
46. A. Setkowicz. *Chrzest Polski*
47. Ostrów Lednicki. Wybór zabytków sakralnych oraz militariów z jeziora i Ostrowa Lednickiego; J. Matejko – *Mieszko I*; M. Baciarelli – *Bolesław Chrobry*, Wydało Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, fot. M. Jóźwikowska, bdw.
48. J. Matejko. *Koronacja pierwszego króla*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (173/2).
49. A. Lesser. *Bolesław Chrobry*, Wydawnictwo Kluszczyński, „Kronika Polska”, seria: „Sławni Polacy” fot. J. Kozina, Kraków, bdw.
50. J. Matejko. *Bolesław Chrobry (992-1025)*, bdimw., (M-15002).
51. Drzewo genealogiczne pierwszych Piastów, Wydało Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, proj. W. Kujawa, bdw.

Rozdział IV

W kręgu zachodnioeuropejskiej cywilizacji

52. J. Matejko. *Wjazd Bolesława Chrobrego do Kijowa (1018)*, bdimw., (Nr 15/6).
53. F. Smuglewicz. *Bolesław Chrobry w Kijowie*, Wydawnictwo „Polonia”, bdimw., (Nr. 42).
54. J. Matejko. *Mieszko II (1025-1034)*, (M – 15002).
55. *Turniej na dziedzińcu arkadowym Zamku Wawelskiego w Krakowie*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 15/151).
56. W. Boratyński. *Poset Skarbek Habdank przed Henrykiem V (1109)*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 143/28).
57. W. Boratyński. *Pasowanie na rycerza*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 15/111).
58. F. Cynk. *Długosz z synami Kazimierza Jagiellończyka*. Nadruk na odwrocie: *Pierwszy we właściwym tego słowa znaczeniu dziejopis polski Jan Długosz (1415-1480) był wychowawcą synów Kazimierza Jagiellończyka*, Wydawnictwo „Polonia”, bdimw., (Nr. 65).
59. J. Matejko. *Ogłoszenie Konstytucji 3. Maja 1791 r.*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (143/22).
60. *Regelinda, córka Chrobrego* – motyw z posągu w katedrze w Naumburgu, Wydawnictwo Instytutu Zachodniego, bdw., (K – 9754).
61. W. Gerson. *Pochód kultury krzyżackiej w Polsce*, bdimw., (143/46).
62. J. Matejko. *Szkic do „Bitwy pod Grunwaldem”*, Wydane przez Muzeum Narodowe w Warszawie, (WZG – Poznań – K – 58931), korespondencja na odwrocie datowana jest na 18.10.1952 r.
63. J. Matejko. *Bitwa pod Grunwaldem, fragment Król Władysław Jagiełło z orszakiem*, Wydawnictwo „Arkady”, bdw., (PWPW – C-43).
64. *Rycerstwo polskie wyrusza na wyprawę wojenną. Hymn św. Wojciech z rękopisu z 1407 roku*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw.

Rozdział V

Antemurale Christianitatis

65. E. Radzikowski. *Posłowie wiedeńscy u J. Sobieskiego*, Nadruk na odwrocie: Kiedy w r- 1683 – 158.000 armia turecka oblegała Wiedeń, papież i cesarz austriacki Leopold wysłali do Jana III Sobieskiego posłów z prośbą, by ratował chrześcijaństwo od zagłady; Wydawnictwo „Polonia”, Kraków, bdw, (Nr 556)
66. J. Kossak. *Tryumfalny wjazd króla Jana III Sobieskiego do Wiednia*, bdimw.
67. J. Tryczusz. *Jan III Sobieski* (fragment), fot. F. Kapuścik, Krajowa Agencja Wydawnicza RSW Prasa Książka RUCH, lata 70. XX wieku, (3182 R/I/77).
68. J. Kossak. *Jan III Sobieski*, bdimw. Korespondencja na odwrocie datowana jest: Sandomierz 14.XI.1907 r.

69. *Husarze polscy pod Wiedniem zdobywają wielką chorągiew proroka*, Wyd. Antoni Fiedler, Poznań, korespondencja na odwrocie datowana jest na 30.12.1913 roku.
70. J. Matejko. *Sobieski pod Wiedniem*, Wydawnictwo „Polonia”, bdw., (nr. 736).
71. A. Lesser. *Jan III Sobieski*, Wydawnictwo Kluszczyński, „Kronika Polska”, seria: „Sławni Polacy”, fot. J. Kozina, Kraków, bdw.
72. Kopia obrazu J. Matejki. *Sobieski pod Wiedniem*. Kościół Św. Józefa – Kaplica Sobieskiego, Wydawca RAU-COLOR Hans H. RAU, Wien, bdw.
73. Kaplica Polska w Loreto – fragment sklepienia, Multigraf Terni, bdw.

Rozdział VI

Ku jedności

74. Gniezno. Gotycka katedra NMP i św. Wojciecha z XIV wieku, Poczta Polska, fot. D. Krakowiak, proj. K. Gąszewski, bdw., (Nr-5076).
75. Gniezno-Katedra. Fragment śpiżowych podwoi. Nadanie św. Wojciechowi inwestytury na biskupstwo praskie. Cesarz Otton II wręcza św. Wojciechowi łaskę biskupią, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z. p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
76. Gniezno-Katedra. Fragment śpiżowych podwoi. Obrzęd pogrzebowy św. Wojciecha w gnieźnieńskiej katedrze z udziałem króla Bolesława Chrobrego, biskupa, kapłanów i Radzima, brata św. Męczennika, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z. p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
77. Św. Wojciech wysłany przez Bolesława Chrobrego, głosi słowo Boże pogańskim Prusakom. Płaskorzeźba na drzwiach spiżowych fundowanych przez Bolesława Krzywoustego dla Katedry w Gnieźnie, Wydawnictwo Instytutu Zachodniego, Poznań, bdw.
78. Okolicznościowa Kartka Poczтовая, proj. J. Brodowski, datowana na 19.08.1973.
79. Okolicznościowa Kartka Poczтовая, proj. J. Brodowski, datowana na 19.08.1973.
80. Gniezno. Katedra, bdimw., (4170).
81. Gniezno. Katedra, Nakładem W. Graczyk, hurt papieru i tapet, Gniezno, korespondencja na odwrocie datowana na 17.06.1928 rok, (Nr. A. 17).
82. Gniezno. Gotycka katedra z XIV-XV w. rozbudowana w XVII i XVIII w., Krajowa Agencja Wydawnicza „Ruch”, fot. K. Kaczyński, lata 70. XX wieku.
83. Gniezno. Katedra z X w. – miejsce koronacji B. Chrobrego, data stempla pocztowego 8.11.1993 rok.
84. Kraków. Kościół na Skalce od zachodu, Wydał Salon Malarzy Zagranicznych, Kraków, bdw., (Nr.23).
85. Kraków. Skalka, Nakład J. Czarneckiego w Krakowie, lata 20. XX w.
86. Gniezno. Widok na bazylikę i miasto, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z. p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
87. Gniezno. Pierwsza metropolia kościelna w Polsce od 1000 r., Krajowa Agencja Wydawnicza „Ruch”, fot. Z. Żyburtowicz, lata 70. XX wieku.

88. Pocztówka przedstawiająca pomnik Bolesława Chrobrego, wysadzony przez Niemców podczas II wojny światowej, Wydawca Fl. Jelonek, Gniezno, Korespondencja na odwrocie datowana na 19.09.1929 roku.
89. Gniezno-Katedra. Bazylika ze strony południowej. Na pierwszym planie stopnie zburzonego przez Niemców pomnika Bolesława Chrobrego, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z. p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
90. Gniezno-Katedra, Wydawnictwo „KORONIS”, Koronowo 1997 r., fot. J. Kuffel proj. graf. G. Górnikiewicz.
91. Poznań. Katedra z pałacem arcybiskupa, data stempla pocztowego – 24.01.1917 r.
92. Poznań. Ostrów Tumski z mostem Chrobrego, Wydawnictwo „Polonia”, Kraków, korespondencja na odwrocie datowana jest na 13.10.1947 roku, (Nr 20 M-13543).
93. Tak wyglądać będzie odbudowana obecnie Katedra Poznańska, pocztówka cegiełka na odbudowę Katedry Poznańskiej, bdimw.

Rozdział VII

Panno Święta, co Jasnej bronisz Częstochowy

I w Ostrej świecisz Bramie!

94. *Cudowny Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej*, bdimw.
95. Ołtarz z cudownym obrazem M. B. Częstochowskiej w kaplicy na Jasnej Górze, Wydawca W. Nagłowski i S-ka w Częstochowie, korespondencja na odwrocie datowana jest na 26. 12. 1947 roku.
96. Częstochowa. Kościół OO. Paulinów od południa, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, data na stemplu pocztowym: 8.09.1928.
97. Ostrobramska Kaplica Najświętszej Marii Panny Matki Miłosierdzia. Brama Miednicka (lit. Medininkai), 2006, fot. Raimondas Malaiška.
98. Madonna, z „Albumu Wileńskiego” J. K. Vilčinskio, „Mintis”, Wilno 1989 rok.
99. Pamiątka z Częstochowy, Wydawca, Cz. Nowicki, Częstochowa, bdw.
100. Brama Lubomirskich z widokiem wieży, Jasna Góra-Klasztor Ojców Paulinów, Wydanie Jasnogórskie w Częstochowie, fot. Z. Gudanowicz, lata 80. XX wieku.
101. Wilno. Kaplica Ostrobramska, Korespondencja na odwrocie w języku niemieckim datowana na dzień 13.11.1915 roku.

Rozdział VIII

W zaciszu świętych sklepień

102. Gniezno-Katedra. Fragment marmurowego mauzoleum św. Wojciecha w kaplicy bł. Bogumiła, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z. p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
103. Gniezno. Bazylika św. Wojciecha, bdimw.
104. Krypta z grobami zasłużonych na Skałce w Krakowie, Wydawca-Klasztor O. O. Paulinów na Skałce w Krakowie, bdw.

105. Poznań. Katedra – Pomnik Mieszka I i Bolesława Chrobrego, Wydawnictwo „Czytelnik”, fot. E. Falkowski,
106. Gniezno. Fragment Grobu św. Wojciecha, Nakładem Polskiego Towarzystwa Księgarni Kolejowych „Ruch” S. A. Oddział w Poznaniu, fot. J. Puciński, bdw., (1444/4).
107. Gniezno, Bazylika, Grób św. Wojciecha, fot. W. Nowicki, Gniezno, bdw.
108. Gniezno-Katedra. Obecny ołtarz główny bazyliki, Rotograwiura Drukarni św. Wojciecha p. z p. w Poznaniu, bdw., (K-0639).
109. Poznań. Złota Kaplica w Bazylice Archikatedralnej. Mieszko I i Bolesław Chrobry, Biuro Wydawniczo – Propagandowe RSW „Ruch”, fot. K. Jabłoński, lata 70. XX wieku.
110. Kościół na Skałce, fot. S. Jabłońska, J. Podlecki KAW, bdimw.
111. Gniezno. Grób Św. Wojciecha, bdimw., (Tx 3479).
112. Poznań. Katedra-pomnik Mieszka I i Bolesława Chrobrego w Złotej Kaplicy, Biuro Wydawnicze „Ruch”, fot. K. Jabłoński, lata 60. XX wieku.
113. Poznań. Złota Kaplica, „Efka”, bdimw.
114. Kraków. Klasztor i Kościół Paulinów na Skałce (XVII-XVIII w.), Krajowa Agencja Wydawnicza „Ruch”, fot. S. i K. Jabłoński, lata 80. XX wieku.
115. Kutry, Ukraina. Kościół parafialny – fragment polichromii ze sklepienia prezbiterium – scena „Wniebowzięcia Matki Bożej”, mal. Wacław Jezioro z Bochni; 1909r.; stan po konserwacji, wyk. Anna i Kazimierz Patejukowie, 1998 r., z funduszy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” (fot. K. Patejuk) Wyd. Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, Warszawa, bdw.

Rozdział IX

Zaślubiny Narodów

116. J. Matejko. *Jadwiga (1384-1399)*, bdimw., (Nr 24 M-15002).
117. J. Matejko. *Władysław Jagiełło (1386-1434)*, bdimw., (Nr 25 M-15002).
118. A. Lesser. *Jadwiga*, Wydawnictwo Kluszczyński, „Kronika Polska”, seria: „Sławni Polacy” fot. J. Kozina, Kraków, bdw.
119. Kraków. Katedra wawelska. Fragment Sarkofagu Królowej Jadwigi, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (73).
120. P. Stachiewicz. *Chrzest Litwy* z cyklu: *Królowa Jadwiga*, Nakładem Katolika w Bytomiu, bdw.
121. J. Matejko. *Chrzest Litwy* z cyklu: *Królowa Jadwiga*, bdimw., (173/8).

Rozdział X

Święci w dziejach Polskiego Narodu

122. W. Boratyński. *Męczeńska śmierć św. Wojciecha (997)*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (143/39).
123. F. Cynk. *Św. Stanisław*, Wydawnictwo „Polonia”, bdimw., (Nr.249).

124. A. Głębocki. *Święta Jadwiga*, Wydawnictwo „Polonia”, bdimw., (Nr. 102)
125. Siostra Faustyna. Wydawca - Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, Kraków, stempel pocztowy na odwrocie datowany na 13.04.1995 r.
126. Św. Andrzej Bobola T. J. Męczennik i Patron Polski, Wydawnictwo Księżej Jezuitów, Warszawa, Korespondencja na odwrocie datowana na 16.05.1954 r.
127. P. Stachiewicz. *Pocieszycielka ubogich* z cyklu: *Królowa Jadwiga*, J. P. i P., bdimw.
128. W. E. Radzikowski. *Królowa Jadwiga*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich, Kraków 1909 r., stempel pocztowy na odwrocie datowany na 17.08.1909 r. (15664).
129. F. Cynk. *Długosz znajdujący św. Kazimierza na modlitwie*. Nadruk na odwrocie: *Królewicz Kazimierz ur. 1458+1484 od dziecka odznaczający się wielką pobożnością nieraz w nocy udawał się samotnie na modlitwy do kościoła, gdzie znajdował go jego nauczyciel Jan Długosz*. Wydawnictwo „Polonia”, bdimw. (Nr. 66).
130. F. Cynk. *Odkrycie Salin w Bochni i znalezienie pierścienia św. Kingi*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 51/2).
131. Św. Maksymilian Maria Kolbe, Franciszkanin (1894-1941), Wyd. „CITTADELLA DELL'IMMACOLATA” Roma, bdw.
132. Św. Wojciech. Wyd. Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, 2016 r.
133. 600 lat Jasnej Góry. Nadruk na odwrocie: *1382-1982 Jubileusz 600-lecia obecności Cudownego Obrazu Matki Bożej i założenia Klasztoru Paulinów na Jasnej Górze*. Wyd. PLURIGRAF – Narni-Terni-Gennalo 1982.

Rozdział XI

Duchowi Przewodnicy

134. Okolicznościowa Kartka Poczтовая – 1000-lecie powstania biskupstw w Polsce, datowana na 12.03.2000 r. w Gnieźnie.
135. F. Cynk. *Kardynał Oleśnicki oskarża Husytów przed Królem Wł. Jagiełłą za zmasakrowanie obrazu N. M. B. Częstochowskiej*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich, Kraków 1905.
136. J. Matejko. *Kazanie ks. Piotra Skargi*, Drukiem i nakładem Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu. Korespondencja na odwrocie datowana jest na dzień 3.01.1925 r.
137. S. Batowski. *Kazanie Skargi*, datowana na 30.12.1912 r.
138. J. Matejko. *X. Piotr Skarga*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich w Krakowie, bdw. (Ser. 143/6).
139. Książd Augustyn Kordecki, Wydawnictwo „Dzwonka Częstochowskiego” bdw.
140. Częstochowa. Pomnik ks. Kordeckiego, Foto-Wydawnictwo PTTK, fot. C. Bankiewicz, Korespondencja na odwrocie datowana na dzień 15.05.1957 r.
141. L. Wintorowski. *Bohaterska śmierć ks. Ignacego Skorupki*, Wydawca „Graf_ika”, bdimw.
142. A. Bartkowski. *Śmierć X. Skorupki*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich w Krakowie 1921, Korespondencja na odwrocie datowana jest na dzień 19.12.1922 r. (Ser. 121/43).
143. *Śmierć ks. Ignacego Skorupki*, Muzeum Wojska Polskiego, bdw.

144. Ks. Jerzy Popiełuszko, bdimw.
145. Kardynał Stefan Wyszyński, Wydawnictwo Kluszczyński, „Kronika Polska”, seria: „Sławni Polacy”, Kraków, bdw.

Rozdział XII

Wyobrażenia alegoryczne

146. S. Radziejowski, *Zmartwychwstanie wojska pod wodzą Królowej Polski*, Wydawnictwo dzieł sztuki „Stella” w Bochni, (Nr 1270), korespondencja na odwrocie datowana jest na 16.09.1911 roku.
147. S. Adam, *Więc walczcie bojownicy młodzi/Ozdobo, dumo polskich chat -/Niechaj Was Bóg ku sławie wodzi -/Oby zwycięstwa błysnął kwiat!*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich w Krakowie (Ser. 12/36), korespondencja na odwrocie datowana jest na dzień 8.05.1925 roku.
148. *Królowo Korony Polskiej módl się za nami*, Muzeum Wojska Polskiego, bdw.
149. W. Tetmajer, *Boże Narodzenie*, Wyd. „Galeria Polska” Kraków, bdw., (M-32150)
150. J. Styka, *POLONIA – Konstytucja 3 Maja 1791 roku*, Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 138 Nr 6).
151. *Commune Poloniae Regni privilegium*. Wyd. Jan Łaski, Kraków, Jan Haller, 1506 r. *Święci patronowie: Wacław, Wojciech, Stanisław, Florian*, Biblioteka Narodowa, bdw.
152. A. Grottger. *Lituania. Widzenie*, Nakładem Muzeum Narodowego w Krakowie, bdw.
153. L. Winterowski. *Sokoły oddają cześć Królowej Polski – Ojczyźnie, 1906*, Nakł. Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół-Macierz we Lwowie, reprint Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, bdw.
154. J. Kossak, *Cud nad Wisłą 1920 r.*, Wydawnictwo Salon Malarzy Polskich w Krakowie, bdw., (Ser. 76/100).
155. A. Augustynowicz, *Madonna Królowa Polski*, Nakładem J. Czerneckiego, Wieliczka 1909.
156. F. Cynk, *Aniołowie ofiarują koronę polską Piastowi*, Nadruk na odwrocie: *Aniołowie przebrani za podróżnych przybyli do Piasta (wiek IX) podejmowani przez niego z wielką gościnnością, ukazując się ponownie obwieścili mu, że zostanie królem Polski a ród jego długie wiele panował będzie*. Wydawnictwo „Polonia” bdw. (Nr 1).
157. *Pod Tiwą obronę uciekamy się*, Muzeum Wojska Polskiego, bdw.

Projekt graficzny
Natalia Roszkowska

Koordinacja pracy redakcyjnej
Krzysztof Bąkała

Redakcja techniczna
Marzena Milewska

Korekta
Urszula Sanocka

ISBN 978-83-65439-31-4

Wydawnictwo Muzeum Niepodległości

Realizacja na zlecenie wydawcy **SK Group**

Nakład 200 egz.